

PSALM 112 VAN ANTONIO VIVALDI

HERMAN STRATEGIER

DOOR TOEDOEN VAN BRUNO MADERNA (GEB. 1920), DIE behalve avant-garde componist en zeer bekwaam dirigent, ook een ijverig speurder is naar waardevolle oude partituren, heeft Nederland in het Holland-Festival-1964 kennis kunnen nemen van het onbekende, maar zeer belangwekkende oratorium „Historia Divitis” van Giacomo Carissimi. In oktober j.l. heeft Maderna bovendien in Den Haag en Leiden uitgevoerd Psalm 112 (Vulgaat 111) „Beatus vir”, voor soli, dubbelkoor en orkest van „il prete rosso”, Antonio Vivaldi (1675 – 1741). Zou van de Venetiaanse meester geen ander werk bekend geworden zijn dan deze Psalm, dan zou de hernieuwde belangstelling voor Vivaldi al gerechtvaardigd zijn. In deze regels moge dan enige aandacht besteed worden aan de barokke pracht die in deze Psalm besloten ligt.

De elf verzen van de Psalm - Gloria Patri inbegrepen - worden in negen afzonderlijke delen ondergebracht. De verzen 7 – 8 - „Paratum cor ejus” en „Dispersit dedit pauperibus” - en 10 – 11 - „Gloria Patri” en „Sicut erat” - zijn in één deel samengetrokken.

Als verbinding tussen de diverse delen, behalve tussen 4 – 5 en 7 – 8, fungeert de muziek waarmee het vocale deel van de Psalm aanvangt, steeds op de tekst van het eerste vers „Beatus vir qui timet Dominum, in mandatis ejus voluit nimis”. In de aanvangsmuziek, na het orkestrale voorspel, zingen alleen de vrouwenstemmen van de beide koren; in de verbindingen is de zetting voor gemengd koor (voorb. 1).

Allegro

Coro
I. II

Be - a - tus vir qui ti - met Do - mi - num.

Be - a - tus vir qui ti - met Do - mi - num.

voorbeeld 1.

Zonder verder de frisse muziek, de hechte structuur, de inventieve alternerende werking van de beide koren of de boeiende barok-virtuositeit van de solo-aria's op de voet te volgen, moge gewezen worden op enkele, uit het boeiende geheel nog naar voren springende gedeelten. Vooreerst dan op het tweede deel „Potens in terra erit”, dat gereserveerd is voor de bassen van de beide koren. Deels in canon, deels unisono, krijgen de mannenstemmen een robuuste, uitgesproken viriele muziek te zingen (voorb. 2).

Als voorbeeld van boeiende dubbelkorigheid, waarin aan beide koren nogal

Allegro non molto

C.I. Bassi *f*
Pot-ens in ter - ra, pot-ens in ter - ra e - rit se-men e - jus

C.II Bassi *f*
Pot-ens in ter - ra, pot-ens in ter - ra e - rit se-men

ge - ne - ra-ti-o re - cto-rum, ge - ne - ra-ti-o re - cto - - rum

e - jus ge - ne - ra-ti-o re - cto-rum, ge - ne - ra-ti-o re - cto - rum

voorbeeld 2.

uiteenlopende taken zijn toegewezen, bezie men het volgende fragment uit het vierde deel „Exortus est”. De motoriek van koor I vormt een sprekend contrast met de cantabiliteit van koor II (voorb.3).

Opvallend is het, dat de melodiek, zoals trouwens te verwachten was bij Vivaldi, in niet geringe mate gebaseerd is op het gebroken accoord.

Het zesde deel „In memoria aeterna erit justus”, geschreven voor driestemmig koor (alt, tenor, bas), is stellig het meest expressieve stuk van de Psalm. Gecomponeerd in een motetvorm die niet zo heel ver af staat van de fuga, bezit dit deel een sterke werking, dat zich, als ik het zo zeggen mag, ook bijzonder „lekker” laat zingen. Het orkest geeft in rustige beweeglijkheid (dikwijls accoord-sequensen) een suggestieve ondergrond aan het koor (voorb. 4).

Uit het opgewekte zevende deel - „Paratum est cor ejus” en „Dispersit” - moge het volgende fragment als voorbeeld gelden van de dikwijls toegepaste, ineengedrongen alternatieven der beide koren (voorb. 5).

Tenslotte volgt nog een fragment uit de vernuftige, fantasierijke slotfuga, waarin naast het eigen thema en zijn contrasubject, reminiscenties aan de begin- en verbindings-muziek een niet onbelangrijke rol spelen (voorb. 6). De orkestbezetting van de Psalm „Beatus vir”, door Maderna met het grootste respect voor het manuscript in partituur gebracht, (uitgave Ricordi), vraagt 2 strijkorkesten, 2 hobo's en 2 orgels (orgel en clavacimbel).

Coro I

mi - se - ri - cors, mi - se - ri -
 ex-or-tum est in te-ne-bris, ex-or-tum est in te-ne-bris lu-men re-ctis: mi-
 ex-or-tum est in te-ne-bris, ex-or-tum est in te-ne-bris lu-men re-ctis: mi-
 ex-or-tum est in te-ne-bris, ex-or-tum est in te-ne-bris lu-men re-ctis mi-

Coro II

ex - or - tum
 ex - or - tum est in te - ne -
 ex - or - tum est in te - ne - bris, lu -

- cors et mi - se - ra - tor et ju - stus
 - se - ri - cors et mi - se - ra - tor et ju - stus, et mi - se - ra - tor et ju - stus
 - se - ri - cors et mi - se - ra - tor et ju - stus, et mi - se - ra - tor et ju - stus
 - se - ri - cors et mi - se - ra - tor et ju - stus, et mi - se - ra - tor et ju - stus

ex - or - tum est in te - ne - bris
 est in te - ne - bris lu - men re - ctis
 - bris, lu - men re - ctis
 - - - men re - ctis

voorbeeld 3.

Andante molto

Contr. alto
Tenor
Bas

In me - mo - ri - a æ - ter - na, æ - ter - na e - rit ju - stus, in me -
In me - mo - ri - a æ - ter - na, æ -

- mo - ri - a æ - ter - na e - rit ju - stus, e - rit ju - stus, in me - mo - ri - a æ - ter - - na
- ter - na e - rit ju - stus, e - rit ju - stus, in me - mo - ri - a æ - ter - - na
In me - mo - ri - a æ - ter - na, æ - ter - na e - rit ju - stus.

voorbeeld 4.

CI
CII

Dis - per - sit, dis - per - sit, dis - per - sit,
Dis - per - sit, dis - per - sit, dis - per - sit,

voorbeeld 5.

Coro

Et in sæ-cu-la sæ-cu -
 Glo - ri - a
 Et in sæ-cu-la sæ-cu - lo - rum. A - men.
 Et in sæ-cu-la sæ-cu - lo - rum. A -

- lo - rum, A - men. In sæ-cu-la sæ-cu-lo - - rum. A - men.
 Pa - tri et Fi - li - o
 A - men. A - men. A -
 - men. A - men. A -
 A - men. A - men. A -

voorbeeld 6.

Verkrijgbaar bij de administratie (Plomporetengracht 3, Utrecht):

Huishoudelijk reglement der bisschoppelijke commissie in de kerkprovincie Utrecht tot keuring van kerkmuziek	10 ct.
Transcriptieregels voor het gregoriaans in moderne muzieknotatie	10 ct.
Algemeen Reglement van de Koorkringen	10 ct.
Voorbeeld Huishoudelijk Reglement van de Koorkringen	10 ct.
Voorbeeld Reglement voor Koren	10 ct.